

Zprvu se zdálo, že příspěvky do těchto Textů jsou vydobyté (zatímco před léty jsme se přehrabovali v textech rozmanitě motivovaných a vybírali si, teď je většinou vydobýváme). Když jsem se přihlásil, že bych přispěl a vyplnil poslední díru, místo pro úvodník, řekli mi kamarádi redaktori, že už ho kdosi píše. Pavel Kotrla, jinak šéfredaktor Textů, a Martin Lukáš, redaktor stejně jako já. Nechal jsem to tak. Díra však zela dál, a tak přišel Pavel Kotrla, abych úvodník napsal. Už předběžně jsem se děsil toho, co mi bývá v časopisech tak odporné. Slova o tom, že autor píše, že to po něm někdo chce a že on, vůl, to vzal a vlastně neví, o čem má psát a přesto píše. V duchu mě napadlo, že bychom mohli změnit úvodník na editorial a za zásluhy přiřknout jeho autorství nadosmrtni Pavlu Kotrlovi (a stejně tak v duchu jsem si hned odpověděl, že pro náš proletářsky vedený útlý časopis se ten skoro šlechtický záměr nehodí). Věděl jsem, že by Pavel zuřil, šel jsem na to tedy tradičním, vylouvavým způsobem a řekl, ať úvodník napíše mladý Martin (napadlo mě, že se bude metodou podobnou mé vylouvat, že už do tohoto čísla napsal moc, ale zároveň jsem tušil, že by to asi nezvládl, protože jede na pár dní se studenty do Kutné Hory, což jsem mu záviděl, protože ho znám. Dojde k velkému zápasu o přitažlivost památek a dívčích půvabů. Záviděl jsem mu obé. A vzpomněl jsem si, jak se mi náhodou při návštěvě Chrámu sv. Barbory při pohledu na její podobiznu na oltáři samovolně odepjaly hodinky a spadly na kamenné dlaždice. Ale má se taková záhada řízená odjinud vůbec zveřejňovat?). A když ne Martin, tak Pavel nebo nepřítomný René, také redaktor, jenže distanční (ale tady jsem zase věděl, že Pavel má tzv. resty, jak soustavně připomíná, při technické přípravě publikací, práci, kterou se také zabývá, a potíže při šachových partiích se synem Matyášem, které v poslední době spíš prohrává. A René? K tomu raději vzkaz: René, přijed', mám tady pro Tebe tu knížku!). Nakonec sedím nad tímto zatraceným úvodníkem a přemýšlím, jak ho završit, platí-li stále můj názor, že úvodník by měl být branou ke čtení, a ne zazdíváním děr. Chyba ale byla už v úvodu. Mohl jsem si trochu pohrát s prvotním odmítnutím. Takoví mladíci a tak ke mně! A potvrdit to soukromě důraznějším: Neměls to, vole, vůbec psát.

Dalibor Malina

Obsah:

úvodník

Dalibor Malina: __2

próza

Petr Šafarčík: Křížky na složkách
__7_9

Pavol Ičo: Črepiny__9_11

Zdeněk Z.: Bublání__11_13

poezie

Ivana Kašpárková: * * * __4_6

Fruzsina Dobos: * * * __6

Tomáš Vašut: Oranžový měsíc__13

Klára Goldstein: * * * __14_15

Ivo Odehnal: * * * __19_20

Lucie Juřenová: * * * __20

Miroslav Urubek: Haiku__20_22

překlad

Janusz Artur Ichnatowicz: * * * __16_17

jen tak

Miroslav Machala: Za krásou
poznání__17_18

Pavel Kotrla: Prvovýstup od severu__22_23

Martin Lukáš: Okno ze dvora__23_24

recenze

Andrea Chrobáková-Lněničková: Strom
bez letokruhů__24_28

Adéla Hazuchová: Něco se pokazilo__28_29

Jakub Chrobák: Martinek monografista
i interpret__29_31

Kontaktní adresy:

Pavel Kotrla

Bystřička 267

756 24

<http://kotrla.com>

pavel@kotrla.com

Dalibor Malina

Hotel Pančava

Svárov 323

755 01 Vsetín

tel.: 603 165 321

knihkup@vsnet.cz

TEXTY, literární čtvrtletník, číslo 68, ročník XX.,
šéfredaktor: Pavel Kotrla, vydavatel: Dalibor Malina,
redakce: Jiří Hrabal, Jakub Chrobák, René Kočík,
Dalibor Malina, Martin Škabraha, Martin Lukáš;
redakční rada: Jakub Grombíř, Tomáš Vašut;
registrace MK ČR E 13264, ISSN 1804-977X
internetová adresa: <http://casopis-texty.cz>

Nevyžádané texty nevracíme ani nelektorujeme.

IVANA KAŠPÁRKOVÁ

Naoko

Okenní sklo deformuje její velké boky.
I skutečnost se dá představit menší.

Dodnes ji tam vidím,
jak se jí smeká noha

a ve vzduchu zůstávají
dvě mrtvé vteřiny,

ve kterých zaniká zvuk dopadu
i chuť to celé skončit.

Když jsem odešla,
slezla -

některým se bez publika
umírá špatně.

Dočasnost

Kolikáté už stěhování do malých bytů,
kde život utíká klíčovou dírkou,

kde nakradené teplo šíří tepnami dočasné
smíření

a něčím infekčním nakažený podzim
nedává spát pokusům o nadechnutí,
kterému astma nedovolí
dosáhnout vrcholu.

Kolikáté už stěhování do malých bytů,
kde se pročítáš svýma rukama,
a pokaždé, když zaprší, zapulzuje to
ve špatně srostlých zlomeninách.

Už se nikomu neozýváš,
už jen usínání mezi nosnými zdmi,
ve vydutých kapsách teprve devátého
domova,
poztráceného při prvním silnějším zaboření.

Kolikáté už stěhování do malých bytů,
než bude čas jít
o dočasnost dál.

* * *

Myslela si, že to takhle prostě chodí,
čerstvých patnáct a hlavní město:

baletní vidina zrcadlových sálů
s punčochami neobratně staženými
z obtloustlých stehů.

Pro zbabělý návrat stačil nedostatek vůle
a dvě vraždy u dívčího internátu -

až ta druhá byla její.

Geny

Na otázku, zda máme v rodině šílenství,
obvykle odpovídám,
že se pouze zjednodušíme
bezmyšlenkovitým narážením do stěn.

Vy to prý máte jinak,
vy ty zdi boříte
a pak se omlouváte,
že to máte po rodičích.

* * *

Někdy se začne přát špatné počasí,
aby to nenutilo něco dělat,

a pak se začne něco říkat
a snahou nezranit se zraní.

Někdo tě připíchne k hraně stolu,
kulatá záda se připodobní mostu,

po kterém kdyby se šlo pozpátku,
stejně by se to udělalo stejně:

pod stolem
a pod zákonem.

Zdalo se

Když jsi mi říkal svůj sen,
jak jste tam byli tři,
dva nahoře od sebe nejdále věkem
a možnostmi,

a ty dole na invalidním vozíku
zpceně a udýchaně tlačil jsi sám sebe
na cizím klíně,

jako bych
ten zamlčený konec
viděla!

Bouřka v lednu

U zdi základní školy dvě postavy
ve statickém vyvážení:

jedna sedí a pozoruje,
jak se druhá včleňuje do důsledků
předchozí situace - reakce na akci
přitlačenou zády k chodníku.

A přitom to začalo tak hezky!

Pár piv a panáků a cesta
od filozofie k výčtkám
byla kratší než tupá rána,
co překřičela zvuk
zaživa posoleného masa.

V tu chvíli ještě nikdo nevěřil
bouřce v lednu,
jen měsíc po prvním sněhu.

FRUZZINA DOBOS

Utrpení slečny Fruzziny
(Odpověď Wertherovi)

Proč nikdo nevidí, když jsem smutná?
Proč nikdo neví, jak jsem nervózní?
Pravda, vypadám vesele, veselá však
nejsem.

Proč se mě nikdo nezeptá: Co je ti, Fruzzino?
Mít spoustu kamarádů a jen se usmívat.
Poslouchat, co mají za problémy. Pít pivo,
jestli mají chuť.

Proč nechtějí se dovědět, čeho se bojím?
Jistě, vždyť mají svých starostí dost.
Kdy odvážím se říct, jak se teď cítím
hrozně. Jak se trápím. I já mám problém
se životem, lidmi, kamarády, lidstvem.
Nikdy. Vím, nikdy. Už neřeknu nic. Nikdy víc.

Segedín, 8. března 2016

PETR ŠAFARČÍK

Křížky na složkách

Hana seděla v ošoupaném křesle s jednou nohou opřenou o konferenční stolek, zatímco druhou šimrala Karla za uchem.

„Relaxuješ? Probud' se!“

„Nespím, přemýšlím.“

„A o čem?“ nudila se.

„O tom, že jsi je uhranula.“

„Prosím tebe, takový nesmysl.“

Karel otevřel oči. Venku se začalo stmívat a znuděné matky pod jeho bytem začaly odcházet s dětmi domů. Z toho jejich brebentění a křiku se jednou pomine.

„Chodívají za tebou i takové?“ zeptal se a poslouchal přitom bouchání domovních dveří.

„Hlavně takové,“ řekla Hanule. „Pokaždé, když jim objevím nádor, začnou vyšilovat nebo brečet. Některé se ale drží, ani nemrknou.“

Karel se konečně otočil, zvedl se na lokti a sáhl po hrníčku. Čaj s rumem již trochu vychladl, ale byl stále voňavý a lahodný. Hanule měla svěšené prsy a na bříšku se jí tvořily záhyby. Její noha s červenými nehty jej dráždila k dalšímu milování, ale on si chtěl lenošení ještě užít.

„Pokaždé, když z ordinace odejdou, cvičím za plentou jógu, abych se vzpamatovala,“ řekla rozmrzele.

„Jak poznáš, že ji dostanou?“ pohlédl jí do očí.

„Nevím,“ pokrčila rameny, sundala nohu ze stolku, odložila svůj hrníček vedle jeho a poklekla na koberec. „Prostě to vycítím.“

Karel ji uchopil za zátylek, přitáhl si její ústa a začal je líbat. Hanule se pomalu přesouvala na kanape. V milování byla mnohem zkušenější.

„Pomalou,“ šeptala, „jenom pomalu.“

„Když si myslíš, že onemocní, uděláš na složce křížek?“

„Teď ne, teď o tom nemluv.“

Karel ji přetočil a položil si její tlapky na ramena. To milování ve dnech, kdy nemuseli spěchat a ráno vstávat, bylo moc prima.

„Ještě, ještě!“ vykřikla. „Chci mít s tebou dítě!“

Karel však věděl, že to není pravda, ale jen součást její milostné hry. Když později odpočíval a hladil ji po černých krátkých vlasech, znova o těch značkách přemýšlel.

„Opravdu tu nemáš nic k jídlu?“ zeptala se.

„Jenom konzervu sardinek a chleba.“

„Tak jo,“ řekla. „Ráno koupíme něco v bufetu, ale koukej tu lednici doplnit.“

„Dobrá,“ přislíbil.

Hanule se usmála, bouchla jej pěstí do prsou a vrátila se do křesla. Chvilí uvažovala o tom, zda by se k němu dokázala přistěhovat, ale nakonec usoudila, že by snad bylo lepší, kdyby se nastěhoval on k ní. Co si ale počne s chlapem, který nemá žádný pořádný cíl? zapochybovala. Copak je tohle nějaký život? podívala se na psací stroj s lampičkou a hromadou knížek položených na prkně z obývací stěny. To prkno leželo na opěradlech dvou bílých kuchyňských židlí, za kterými stála třetí. K té se Karel soukal podél odřené zdi.

„Co teď píšeš?“ zeptala se otráveně.

„Povídku o ženě, která dostala rakovinu a ještě o tom neví.“

„Ty jsi ale zlý,“ poznamenala rozmrzele.

„Je to o dívce, na jejíž složce jsi udělala ten křížek.“

„Nedělám ho pokaždé,“ zavrčela nespokojeně.

„Žije s chorobou, kterou jsi přivolala,“ rozvíjel zápletku.

„Zbláznil ses?“ napřímila se. V té otázce byla výstraha.

„Měla bys s tím přestat,“ navrhl a Hanule se uraženě odmlčela. Vzala si hrnek se zbytkem čaje a přemýšlela o tom, zda by neměla raději odejít a prásknout dveřmi. Tohle nemělo perspektivu.

„Copak si myslíš, že jsem čarodějka?“ zeptala se nerozhodně.

„Slyšela jsi o proroctvích, která se automaticky naplňují?“

„Nechápeš, že mluvíš o práci, která mě živí?“ zvýšila hlas.

„Kolik jich zatím bylo?“

„Tak dvě stovky,“ odsekla.

„A kolik se jich vrátilo s diagnózou?“

„Ty máš pocit, že za to můžu já?“ zeptala se výhružně.

„Ne,“ zalekl se.

„Blázne! Pitomče! Hlupáku!“ zakřičela a odešla do koupelny, kde se začala zuřivě oblékat. „Nemáš ani ponětí, co taková ženská zkusí a co denně prožívám já sama!“ volala přes chodbu.

„Když to funguje...“ chtěl pokračovat, když se vrátila.

„Už toho nech!“ mávla rukou.

„... mohla bys zahájit nějaký výzkum. Možná, že všechny trpí stresem,“ dokončil větu a odešel se umýt.

„Jasně, že trpí stresem!“ křičela za ním Hanule. „Kdo jím dnes netrpí! Když mám pocit, že ji dostanou, udělám si křížek. No a co?“

„Nezlob se,“ chlácholil ji a vrátil se do pokoje. „Chtěl jsem to jen pochopit,“ natáhl si kalhoty.

„A co bys na tom chtěl chápat? Proč ženy umírají?“ zasmála se.

„Proč umírají ty se značkou.“

„Tak proč tedy?“ zeptala se výsměšně.

„Nevím,“ přiznal.

„Tak vidíš,“ řekla otráveně. „Víš o ženských leda houby a přitom o nich píšeš.“

„No jo,“ zabručel a nazul si boty. „Dáme si ty sardinky, nebo půjdeme někam na večeři?“ zeptal se smířlivě.

Hanule si prohrábla vlasy a přemýšlela. „Pojďme někam do města,“ řekla nakonec. „Ty sardinky si můžeme dát ráno.“

PAVOL IČO

Črepiny

Na zemi črepiny, po stenách visia rozbité zrkadlá.

Deti sa chúlia v rohu izby a usedavo plačú. Volám záchranku.

„Prosím vás, rýchlo prídte, manželka má záchvat,“ oznamujem do slúchadla opretý o dvere izby. Ona neprestajne búcha, až sa zdá, že pánty dverí nevydržia.

Cestou do sanitky sa vzpiera, neskrotí ju ani príchod troch uniformovaných strážnikov.

V nemocnici boj neprestáva, ani keď jej pichnú ampulku priesračného roztoku. No už je takmer vyhraté, stačí len počkať, kým látka zaberie.

„Veď viete, nie je to po prvý raz... Nevieť presne ako dlho, ale necháme si ju tu minimálne dva týždne, najviac však mesiac. Dlhšie ju hospitalizovať nemôžeme. Ak to bude potrebné, pošleme ju do liečebne,“ konštatuje lekár, dobre živený mladý muž nevysokej postavy, malý tučko, povedali by ste si, nebyť okuliarov a bieleho plášťa. Poďakujem, vychádzam z dverí a na chodbe ešte chvíľu sledujem zápas, ktorý sa odohráva medzi mojou ženou

a skupinou zriadencov. Okoloidúci zdravotník ma posielal za deťmi a ponáhlal sa vypravadiť ma k bráne. Dnes mi, našťastie, pomôžu rodičia. Počkali, až kým som sa vrátil z nemocnice. Ale o Janke a jej stave nechceli nič počuť.

„Už dávno si sa mal rozviesť s tou príšerou!“ napomínal otec.

„Prestaň, nechaj ho! Nemohol vedieť, že to takto dopadne...“ hájila ma matka, ale deti už nechceli počúvať naše nezmyselné ťahanice. Chceli sa hrať. Rozlúčili sme sa, no keď zabuchli dvere, napustil som vaňu a zapol telku.

Nemal som náladu hrať sa s deťmi. Aspoň chvíľu nie. Potreboval som cigaretu.

Do kuchyne prenikali výkriky kreslených postavičiek sprevádzané hrmotom ozývajúcim sa z vane. Elenka si do nej vošla sama. Konečne som mal pokoj. Mohol som pospomínať. Aj keď, hlavne v poslednom čase, nebolo na čo. Radšej zabudnúť, myslieť na detstvo. Kvitnúce planiny, liany obrovských stromov. Nekonečné túry a magické poznania tak všedných a predsa zázračných javov, akým je východ slnka...

Naposledy, a tým myslím naposledy, čo Jana prelomila ľady konvencie a mlčania, mi v sprievode hlasných nadávok nechotom zaryla do čela tak hlboko, že spustila potôčik, ktorý som dobrú štvrtť hodinu nedokázal zastaviť. Ešte, že deti boli na prechádzke s bratom. Mali dosť z predchádzajúceho dňa, keď mi privrela prsty do dverí.

A tak to chodilo deň čo deň, posledné tri roky. Iste, boli aj dobré dni, keď bola ako na začiatku, keď sme pomáhali bezdomovcom a čistili lesy. Iba málo mladých dievčat s jej tvárou by dokázalo tak nežne hladiť špinavé ruky, alebo zbierať odpadky po druhých.

Mohla byť taká stále?

Zvláštne, ako môže niečia smrť ovplyvniť život druhého človeka. Obzvlášť matkina... Počul som o jednej, ktorej zomrela matka, a ona potom skočila z okna hneď po prepustení zo psychiatrie. No čo ak je to niečom celkom iné, hlbšie, zvrátenejšie, vyvierajúce zo samotnej podstaty jej rodu; párenia bratrancov so sesternicami, vdovcov so sestrami alebo jej manželky? Všetko vo viere, aby majetok zostal v rodine, aby moc rodu rástla... V tejto viere Jana súhlasila s návrhom svojho otca, a vzdala sa v jeho prospech všetkých nárokov na dedičstvo. Odvtedy si jej hlasné výbuchy často odniesli aj deti. A pritom, paradoxne, hlavne kvôli nim ešte stále čakám na zmenu, lebo na-

vzdory všetkému nás tie naše dievčatká nado-
všetko milujú. Spomínam si, ako raz Elenku str-
čila do radiátora, pretože vraj nechcela ísť spať.
Práve som sa sprchoval. Keď v izbe zaznel rev,
hneď som sa išiel pozrieť, čo sa deje. Elenka
hlasno plakala, držala sa za hlavu a neprestaj-
ne sa kývala zo strany na stranu. Pod jemnými
vláskami navrela hrča. Pohotovo som vytiahol
z chladničky konzervu a priložil ju na ranu.
Vtedy Jana ľutovala, prihovárala sa Elenke
a prosila o prepáčenie. Tá však matku nechcela
ani vidieť. Hlávku si zaryla do môjho náručia
a ticho vzlykala. O týždeň už boli tie dve naj-
lepšie kamarátky, keď Janka učila Elenku rôzne
tanečné akrobatické kúsky, ktoré si pamätala
ešte zo svojich „svetlejších“ čias. Bolo krásne,
keď sa v nej vynorili tie šťastné zvyšky pamäte,
ktoré jej nevymazali elektrošoky. Po šokoch
zabudla aj na to, ako sme sa zoznámili. Každá
spomienka na udalosti posledných rokov,
okrem detstva, ktoré si pamätala veľmi jas-
ne, mala pre ňu nevyčísliteľnú cenu. Pôso-
bila však pokojnejšie, miernejšie, až dnes...

Z vane sa ozýva hlasný buchot.

„Pod' ma vybrať! Pod' ma vybrať!“ kričí
malá. Ani sa nestihnem postaviť a príbehne
za mnou jej sestrička.

„Vyber ju!“ vyčítavo prikazuje schmatnúc
môj ukazovák do malej, teplej dlane.

Musím ísť.

ZDENĚK Z.

Bublání

O tom se nedá psát, řekl.

Leželi spolu v posteli.

Nedá?

Zakroutil hlavou.

Ale píšeš o tom.

Zkouším to, připustil.

Zkoušíš co?

Zadíval se na ni.

Zeptala se znovu:

Zkoušíš, jestli se o tom přece jen dá psát?

Zakroutil hlavou: Víím, že nedá.

Tak proč o tom píšeš?

Vzdychl. Nějak jí odpovědět musí.

Zkouším nezapomenout. Vždycky jsem
psal proto, abych nezapomněl. Vzpomínáš,
jak zní první Eckermannova věta z Předmluvy
k Rozhovorům s Goethem?

Jak by to mohla vědět?

Tato sbírka vznikla povětšinou z přirozeného pudu ve mně sepisovat si, co jsem kde prožil a co se mi zdá cenné či pozoruhodné, a tak to učinit svým majetkem.

Dívala se jinam. Rád by se ujistil, jestli nemá v očích slzy. To by ale musel spustit nohy z postele, obejít ji, nápadně se sklonit k zemi a zvednout zrak vzhůru, aby se jí podíval do tváře. Do tváře, kterou před chvílí postříkal.

Povzbudila ho, aby to udělal.

Penis mu sevřela pevněji, vystrčila jazyk a přitáhla si ho blíž.

Ale o tom nejde psát.

Zásoba slov, kterými by se podělil o to, co prožil, je zaneřáděná. Neví, jak popsat něco takového.

Možná jen neumí být spisovatelem. Jeden čínský spisovatel popsal ženino sevření údu dole jako třesnutí činely. To se mu nelíbí.

Nemínil vymýšlet metafory.

Chtěl by umět popsat, jak zahlédl v jejích očích pobídnutí. Udělej to. Můžeš. Přikývla. A pak její spokojenost. Kdyby to uměl, popsal by, jak Aneta uvolnila svaly ve tváři, v zátylku, jak povolila ztuhlý krk, jak zabořila hlavu do polštáře, nadzvedla bradu, a vypadala, že si to užívá. Z jeho pohledu to tak vypadalo! A on se jí udělal do obličeje, nebo spíš: dělal se jí do obličeje, svíral si sám penis, sjížděl po něm dlaní dolů a nahoru, stlačoval ho a povoloval...

Zdalo se mu, že nezavřela oči ani na chvíli?

V pornografických videích oči většinou zavřou.

Nemůže napsat: sperma jí stékalo po tváři. Protože nestékalo. Bylo husté, zaplnilo prohlubně tváře pod ním a připomínalo třesoucí se kaluže hustého sněhu s deštěm. Tři bílé kaluže. Díval se na tu, kterou měla mezi rty. Odlepila horní ret, a pak ho zase ke spodnímu rtu přitiskla. Na malou chvíli začalo sperma vtékat do úst, ale přitisknutím rtů ho vytlačila vzhůru. Jde to napsat? Upřela na něho oči. Ten pohled znal: bude si hrát. A pak poprvé vyfoukla zevnitř úst do bílé hmoty trochu vzduchu a sperma jí mezi rty začalo bublat.

Usmála se, pak se i zasmála, ale jen opatrně. Jen tak, aby *bublalo*, chtěla ho pozdržet mezi rty co nejdéle.

Sledoval, co dělá. Tvářila se pobaveně a on po chvíli také. Nespouštěla z něho oči. Co tím chce říct? Budou to takto dělat pokaždé?

Je možné psát o takových věcech tak, aby ten, kdo čte, vzal všechno vážně? Je možné popsat něco, co je něžné a vyslovit: *sperma jí bublalo mezi rty*? Je to možné?

O tom se nedá psát, vystříkla z něj slova, protože byl popuzený.

Ty jsi spisovatel, řekla mu.

Chtěl by vědět, jestli pláče.

Nezeptá se jí.

Záda se jí neotřásají, tak snad ne.

Není to tak, že lidé se mohou chovat něžně, ale když o tom začnou psát, všechnu něhu zničí?

Když dokončil prvních pět povídek z knihy o lásce a sexu, dal je přečíst čtyřem přátelům. Dva z nich mu řekli, že píše pornografii. Byli to nejbližší přátelé. Třetí a čtvrtý mlčeli.

Jen on ví, co je pravda. A jak něžné může být bubláni.

TOMÁŠ VAŠUT

Oranžový měsíc

(Planetárium)

Noc jedna zbývá slunovratu,
noc dlouhá právě akorát,
kdy nespí luna v oranžovém šatu.

Měsíc, kdy lípy rozkvétají,
Měsíc v konjunkci s Večernicí,
Dunajskotiské Meziříčí – spící
přívozy přestávají měřit čas.

Vteřiny přesypají makovice,
roj trpasličí do půlnoční říše – odlétá.
Velký vůz jede do léta.

Kořeny kořenáčů na nádražích,
větrná sbírka prvních políbení,
jak bílé noci Středozeří
nad létem v barvách dýňového esa.

A hvězdy vadnou, schnou a hoří,
v údolích dalekého severu.
Nad ekliptickým bestiářem

nakonec zbývá Ursa Major
svítící jak srdcová sedma:
zítra se Slunce začne sklánět k Zemi.

(*Segedín, červen / Zubří, 21. srpna 2015*)

KLÁRA GOLDSTEIN

léto

*kolik dialogů, na které čekáme
zanikne v lapači na vosy*

drhneš majoránku
ve starém babiččině pokoji
ještě se nepropadá podlaha
ještě je méně
o pár hrobových míst

dům plný rukou
zalyká se vedrem
bzučí mouchy
v lesích je
tak nějak světleji

na verandě
necháváme boty svých mrtvých
aby neuklouzli na suti
až se budou vracet

jizvy

vždycky
jsou to jizvy v oranici
uzemnění
naskrz
půda
která nám byla d(r)ána
poledne vyštěkané
místo zvonů
na malém hřbitově
rumunští reemigranti vedle Němců
dosud prázdné domy

všechny nás přežije
angreštový keř

nezvat

skoro až
v šelmí samotě stromů
odtrháváš kolek
z lahve
přibíhá déšť
a zvířata

procházejí tebou

srst soumraku
se drsně otírá
o smlčené

poprvé v životě
stojí v bráně do zahrady
srna

a ani ji nepozveš dál

nevidět

nevidět přes všechno
sečení, vyzdívání, štukování a čas
to nejkřehčí –

v koutě, kam se vždycky opíralo
náradí a

nevidět. Názor bez podstaty. Šum.
a tak tě berou ztečí
až k znedůvěrnění
k tichu napříč

nemluvit o tom u oběda
je poslední výspou volnosti
co stejně svírá

mluvíš o masu

*obětujme
létajícím rybám
které se přiženou
jak náhlý déšť*

mluvíš o masu
a nemáš žádné pochybnosti
že právě tady je třeba
zabrat
zapošít
nit vystačí ještě
na tři čtyři stehy

vždycky musíš napřed
odřezat ploutve
jako by ten nástroj pohybu
něco dělil

mluvíš o masu
a zatím zbývá
vychlípená
kost

JANUSZ ARTUR IHNATOWICZ

Farářovo rozjímání

Sedíš na staré židli
a přemýšlíš o pekle
a za oknem v zahradě
chodí pávi a perličky

stromy ohýbají větve
nad chlapcem a dívkou
kteří jsou v křoví a v nebi
než se zamilují do pekla

pávi zakřičeli psi zaštěkali
na dvorku se blýskl nůž
slepice bez hlavy se zatřepotala
odděleně plakal zobák

ty si pro sebe a u sebe
převracíš stránky knihy
hltneš si ze sklenice
a dále
 přemýšlíš o pekle
na velké staré židli.

Trén

ani včera ani dnes
nebo kdykoli
mluví ke stromům:
 zahrajte
 písně
 krásnější
 než zpěv
 Siónu

a řeky tečou
bíločervené
jako tělo dítěte
a šije Marie-Antoinetty
říká ke komínům:
 dýmem
 budu plout
 nad město
 krásnější
 než první
 Šekina

a pece
hučely
a místo vody tekla

smrt ve zlatém prstýnku
a ticho po velkém volání
dým nad komínem
ústa plná plísně
měsíc vyplul
na nové písni

a mrak na Siónu
památník vzpomínek
noc jako Ráchel
pláče nad bělostí
kostí které stále čekají
na Ezechiela.

(Přeložil Libor Martinek)

Janusz Artur Ihnatowicz (26. června 1929, Vilnius), polský katolický kněz, básník, literární kritik a překladatel žijící od roku 1946 v emigraci, autor rozsáhlého díla.

MIROSLAV MACHALA

Za krásou poznání

7. listopad 2011 (Řecko)

Řidič dálkového autobusu na požádání zastavuje. Jsme v Evinochori, městečku poblíž Mesolongi. Přímořské letoviště Krioneri, kam ještě dnes směřujeme, je odtud cestou na jih, podél šest kilometrů dlouhého a bezmála kilometr vysokého skalního masívu Varasova. Tato mohutná kulisa skal, v zapadajícím slunci jakoby růžovým reflektorem nasvícená, bude nás provázet.

Tíhou, zlatem ztěžklých víček, noří se sluneční kotouč do vln Jónského moře, nedaleké Odysseovy rodné Ithaky. Ještě naposledy vyšlehnou paprsky a ozáří stěny skal. Jako Titán Atlas nese Varasova do temnoty noci již halící se nebeskou klenbu. Krajina náhle ztichne hlukem cikád. Na scéně se objeví jiný, měsíční kotouč a jako v stříbře ražená mince, lehčí však zlata slunce, stoupá na nebeské houpačce vzhůru. Znovu se skály rozsvítí, tentokrát bílým studeným svitem.

Nemůžeme zabloudit. I smečka psů nám jasně dává najevo, že cíl je nablízku, stejně jako jejich zuby. Prudké otočení a naše siluety se v záři úplňku mění v obludné hrbaté vetřelce. Velký batoh na zádech by jistě schlamstnul i jejich vůdce, a tak se hladoví a s ocasy staženými vzdalují.

Blížící se světla pouličního osvětlení vzbu-
zují v nás příjemné představy. Nebo to jsou
svíce na hrobu, v listopadový čas mrtvého
Krioneri? I zamčený hotel Philoxenia tomu
nasvědčuje. Po hodině se na motorce objeví
recepční a omlouvá se. Ke klíčům gratis při-
kládá balené suchary se sýrem, džemy, čaj,
sušenky a džus. A toustovač. Ach jó-ó, Martin je
hladový jak ti psi, a já přitom v itineráři sliboval,
že po dnešním náročném dni bude v hotelu
bohatá večeře.

Za tři dny kralování v liduprázdném hote-
lovém komplexu došly nám již všechny jídelní
variace. Ale shodli jsme se, že toustovač byl
nejlepší.

15. listopad 2011 (Řecko)

Hlubokým „kaňonem“, jenž není dílem
dravé vody, ale dílem mocných sil skrytých
v podzemí, vstupujeme do podsvětí. Kleisoura
neboli brána do podsvětí, tak se nazývá tato
propast, mohutná skalní jizva. Na jejím konci
potahují saze černým sametem skalní římsu.
Zapalují zde lidé svíce za zemřelé? Náš zrak
se ale upírá dál na západ, kde za třemi kříži,
pod cínovým víkem hladiny, na temném dnu
snad spočívá město. Ve větrem zvířené laguně
slévá se živá voda, jiskřící indigovou modří,
s mrtvou, peklem páchnoucí vodou. Tajemné
jsou vody laguny Aitoliko.

Slunce sestupuje v Hádes a i my schá-
zíme sirným oparem přes dlouhý kamenný
most, pod jehož nízkými oblouky by ani loďka
Cháronova neproplula, do centra ostrovního
města téhož jména - Aitoliko.

Rudé světlo jako pekelné louče olizuje
kamenné zdivo staré lisovny oleje, nočního
klubu, kde se nám smutkem zkrásnělá bar-
manka Eurydika svěřuje: „Stále čekám na své-
ho Orfea, jenž jednoho dne z tohoto podsvětí
vyvede mne.“ Už je tomu tak. Jsme opravdu
v pekle. Přichází náš vyžilý přítel Apostolis, ma-
líř a architekt. Do půlnoci stihneme poznat jak
temná zákoutí města, tak malířovy tři oblíbené
taverny. V poslední z nich vidí na zdi viset svůj
obraz, kde rodné Aitoliko přirovnává k Benát-
kám. Ano, laguna rozbouřená silným jižním
vichrem občas vpadne do jeho ulic a domů.
A jako Venézie také Aitoliko se pozvolna pro-
padá. Blízké je Apostolisovo podobenství
našemu, ve vlnách snad skrytému městu.

IVO ODEHNAL

/DÁVNÝ POCIT /

Maminka dlaní převálcovala citron –

šťáva z rozkrojené půlky v mžiku zmizela
v tlačítku mých slin

/V rozšklebeném podpaždí
dodnes trčí teploměr horečky/

/ZEŠEŘELÁ SVÍČKA/

Sval luny v keři Domluva dceři –
/před večeří po večeří/

Křidélka můr plaší svíčka

Tma v rybí sukýnce schází z hůry –
/sraz tam měly můry/

Zatímco se šeří
raci stíny měří...

/ZNÁM TEN NEHYBNÝ POPĚVEK/

Naše tenké řeči táhnou řekou roků

Řeky se vlekou – někdy jen tak tekou
Často křepčí

Ať tak či tak
čas z křečí řečí nikoho nevyléčí...

/LÁSKA NĚKDY LÁSKA/

Nebe ze saténových růží a touha co je
slouha...

Jako kluci jsme si hráli –
než přišla Ella

/Pokaždé nastala mela.../

Až čas varlata zklidní
když se zjistí
kolik nám ještě zbývá dní

/Každý nový kalendář může být poslední/

LUCIE JUŘENOVÁ

19. 11. 2015

Po pátečním teroristickém útoku v Paříži se v různých městech po světě zapalují svíčky, při zahájení sportovních utkání celé stadiony drží minutu ticha, lidé se na sociálních sítích modlí za Paříž.

V olomouckých ulicích bylo tento týden nezvykle mnoho mrtvých holubů. Jen před domem, kde bydlím, leželi tři. Někdo duchaplný k mrtvolkám přiložil čtvrtku papíru s nápisem PRAY FOR PIGEONS.

...

In this paranoid world, everything worth knowing is a secret.

– Trent Reznor o projektu Year Zero

Slova se schovávají
utíkají
tají jak sníh
mizí zakletá

místo rukou ploutve
němá jak ryba
naprázdno otvírá hubu

kdo si jednou řekl „A co když je to
způsob, jakým tajemství
chrání samo sebe?“

nejde to vyslovit
nebo (a toho se děsím) snad ani není co

MIROSLAV URUBEK

Haiku

Má smysl ještě dnes hovořit o důstojnosti a výlučnosti básnění? V zábranách a bariérách světa přesyceného událostmi, věcmi a informacemi, se pro mnohé odpovědi vracíme do minulosti, k básnickým formám, které svou prostotou a samozřejmostí potvrzují axiomatické založení lidských životů a jejich základních projevů. Obecným sympatiím se těší v poslední době japonské *haiku*. Tato klasická japonská básnická forma toho nabízí ve své zdánlivé jednoduchosti až nečekaně mnoho. Autoři, kteří se dnes pokoušejí být

jejími pokračovateli a důstojnými asimilanty, intenzivně zažívají a zprostředkovávají to, co se obecně, a někdy už dost stydlivě přiřazuje k poezii. Za ta staletí, po která mistři haiku a jejich početný doprovod dobývali duchovní obzor člověka, se člověk sám ve své podstatě ani mnoho nezměnil. Možná, že dokonce přeceňujeme i obecnou polohu jeho vnímání světa. Obrazy transformované do slovesné podoby, vytěžené z lidských kontaktů se světem, včetně asociací a prostoru, který otevírají, zůstávají po dlouhá staletí stále působivé, mnohostranné a podivuhodně silné. Jistě to ví či alespoň tuší i Miroslav Urubek, novinář, valašský hudec, pravověrný Valach z Lužné, který prochází půvabnou krajinou svého domova s mladou, ale už velmi osobitou zkušeností, s citem a porozuměním pro její kouzlo, s hudební inspirací, ale i smyslem pro vážnost a opojení slovy.

dm

*

Sklenice piva.
Zhořklé studené slunce,
Hádavý přítel.

*

Čistá země v nás.
Zářivé srdce oceánu
Hraje si s vlnami.

*

Měsíček svítí.
Popíjí se mnou tiše.
Darmo dnes mluvit...

*

Zahalen deštěm.
Podzim přichází záhy.
Mlhou pečlivě skryt...

*

Za okny sněží.
V lampě se třpytí vločky.
V oku vzpomínky...

*

Vonící brynza
Píseň jarní pastviny –
Oblaka v ústech.

*

Seriózní páni.
Saka, kravaty, brýle –
Nepříjemnosti.

*

Rozkvetlé hlohy
lákají tři zmrzlé muže.
Květen je, přec mrzne.

*

Svatojánská noc.
Děly se věci v horách.
Dávno ohně spí.

*

V oparu rána
Vidím moudrost bohů hor –
Polibek vláhy.

*

Bílá tma v noci.
Kolikrát jsem minul dvůr –
v chumelenici.

*

S houslemi v ráji
hudci z Moravy
vínem pokřtěni hrají.

PRVOVÝSTUP OD SEVERU

„Mně se líbí ta blondýna v čele stolu.“

„To ti schvaluju.“

„Vidíš, příspěvek/úvodník se píše sám.“

Všechny holky v Bezručově chatě měly dlouhé vlasy, větší část s copánky, culíky, ohony. Jen některé měly vlasy rozpuštěné.

„Nejlepší byla v tom tílku.“

„Vyfotils ji?“

„Jo, stihl jsem to.“

Na displeji zrcadlovky se objevil kradmo, až voyersky pořízený obraz černovlásky sice s bujným poprsím a výraznými náušnicemi, ale nejvíc zaujímající obnaženými rameny, kontrastujícími s okolní zimou.

„Je to nějak zamlžené. Všimni si, jak se ten objektiv odmlžuje od středu.“

Soustředili jsme se na mlhu? Dnes jsme si ji užili dost.

Ale i tak. Po hodinové diskuzi o homosexualitě to byla osvěžující změna. Propocená

trika a mikiny přestaly studit a plzeň měla tu správnou teplotu a říz. Za oknem se pod námi převalovala mračna a v dáli se nad nimi třpytily Tatry. A nově příchozí dívky se svlékaly. Kóta dobytá.

A klouzající cestou dolů, když padali jsme na prdel, vzpomněli jsme i na „nevýznamného básníka“, který měl tu horu rád a na jejímž vrcholu je po něm alespoň pojmenovaná chata, ze které jsme tak neprozřetelně vyšli do zimy a do tmy. A všedních dnů.

Pavel Kotrla

OKNO ZE DVORA

Panelák na okraji města, které se podobá mohutnému kotli. Jediný dům v řadě, který postavili obráceně, takže balkóny bytů hledí do svahu. V lepším případě z nich dohlédnete na travnatou plochu o výměře fotbalového hřiště, která slouží jednou jako sportoviště, jednou jako výběh pro psy se vším, co k tomu patří. V horším případě vidíte jen zelený sráz rozčísnutý pěšinkou vybíhající od zadního vchodu. Po ní se jde nahoru k horizontu, nad kterým se proti nebi rýsují postavy fotbalistů a pejskařů. Někdy vyletí s vervou nakopnutý míč a dlouze dopadá, jindy je vidět vztyčenou psí oháňku, která se trhavě sune přes pruh nebe, zleva doprava jako husí brk rozepisovaný neviditelnou rukou.

Rozsah zorného pole stanovuje obývané podlaží. Jedni touží hledět výš, druzí se děsí pohledů do dálky. Jedni se vyklánějí přes zábradlí, seč jim to odpor těla dovolí, druzí prchají do útrob bytu, jakmile pověsí prádlo, vykouří cigaretu, nastaví dlaň pod tušené kapky deště. Situace se dramaticky mění, když obyvatelé opustí dům a vyšplhají se na hřeben nad ním. Tady stojí a hledí na okna srovnaná ve sloupcích podle záměru stavitele či pro potřeby těch, kteří se rádi měří se sousedy. Na pohledu z opačné strany je nesmírně přitažlivé, že úplně každý se může postavit, kam se mu zlíbí.

Ještě nedávno zdobila okraj srázu za domem dětská skluzavka. Stála na rozhraní zorných polí hornáků a dolňáků. Sjet po ní bylo obtížné, vydatné třísky sklolaminátu hrozily natrhnout vaše kalhoty, ale vystoupat na můstek po čtyřech ohlazených stupních kovového žebříku, takovou radost si odepřel málokdo. Teprve odtamtud, z můstku, bylo

něco vidět. Našli se i tací, co se tam posadili, spustili nohy do koryta skluzavky a dlouhé minuty vydrželi sedět a hledět.

Martin Lukáš

STROM BEZ LETOKRUHŮ

V jednom rozhovoru – ještě před vydáním třetí básnické sbírky *Živorodky* (2013) – prohlásila básnířka střední generace Irena Šťastná (1978), že největším impulsem pro psaní básní je u ní stres. Důkazem toho, že je toto konstatování stále stejně pravdivé a bolestně aktuální, je poslední, čtvrtá sbírka poezie *Žvýkání jader* (2015). Zkrátil se časový prostor mezi vydáním poslední a předposlední sbírky, což je dle mého názoru motivováno naléhavostí sdělení. Sbíрка je totiž lidsky velmi těžká – volbou tématu, drtivou individuální bolestí, tápáním po záchytném bodu, hledáním smysluplnosti existence po ráně do týla. Tvoří ji čtyři zhruba stejně rozsáhlé oddíly, každý se vypořádává s odlišným tématem, současně se ale všechny náměty prorůstají navzájem. Nejsou ale stále stejné – prochází nějakým vývojem, ať už se tlumí, či nabírají na intenzitě, přinášejí zklidnění a smíření, nebo naopak prozření a mnohdy trpké poznání často zaobalené jako obyčejné konstatování stavu nebo situace.

V první části nazvané *Paternoster* se lyrický mluvčí zmítá mezi totální beznadějí, kterou způsobuje intenzivní duševní bolest ze ztráty blízkého člověka, a touhou po činu (jako když se použije paternoster, koloběh pohybu nahoru-dolů, nahoru-dolů). A situace se ještě více vyhrocuje, když poznáme, jak musí lyrický mluvčí k úvodní ztrátě pozvolna načítat ztráty další, které vzbuzují šílený strach a děs, neboť jsou spojovány s obavami o osud těch nejbližších a nejzranitelnějších – dětí a přátel, jejich společné minulosti i budoucnosti. Lyrický subjekt vyčerpaný a sjetý bolestí nejčastěji leží – na dálnici, v prachu koberce, stejně jako leží i verše, pro něž básnířka zvolila horizontální polohu. Vědomí současné ztráty je provázeno příliš zřetelným poznáním ztrát budoucích (báseň *Cyklus*, s. 14: *sleduje dráhu budoucích vajec – jasných / kulovitých tvarů posunujících se tubusem – až jako tableta / vpadnou do kuropění – když tu – velká bledá psí granule na / obzoru – zase mávne komukoli sbohem – a je po všem.*) a hrůzou

zjištění, že se lyrický hlas zaklíní v „ted“, neboť i minulé ve svém životě je donucen násilně odseknout. Je v pasti. Jako okamžiky, při nichž je možné aspoň na chvíli bolest a strach zakonzervovat, působí básně s obrazy, které zastavují pohyb a uřvanost ostatních a nutí je zaměřit se na jediný bod, např. s. 12: (...) *lidé / v zahradách povstávají od grilovacích těles (...) za mnou drazí – štěkne rogalista v okamžiku – kdy se motor / odmlčí – šustí jen vítr – nejprve jsou muži s lupy – následně / bezvlasí táhnutí – vzhůru – s krky v pozoru – upouštějí příbory. Jsou také voláním po tom, aby se zastavila necitlivost a nevnímavost k cizí (sic!) situaci. Jsme básněmi zataženi do epicentra tříštivé bolesti tak intenzivně, že ji dokážeme ucítit také a nelze se od ní odpojit. Zůstává v nás dál s celou svou nedořečeností a bezvýchodností, i když přejdeme do oddílu Mucholapky.*

Ty jsou instinktivní obranou. Básně-sny a básně realisticky syrové, jejichž faktický princip tříští i zdánlivý poklid básní-snů, jako třeba ve *Snu o Cumbrii*, s. 22: *Cumbria sebou cuká / zlehka kvílí vábí uzluje / chce si tě nechat / a pak zas že ne / že to nejde / vyfoukne zbylý vzduch / až tě opatrně setřese z hřbetu / a za rohem nabere / jiného nocležníka(...)* zatímco ty už osycháš a mumláš / vyvržen do nového dne / jako do stoky. Přibývá obrazů z dětství, které nejsou únikem do šťastného životního období, ale spíše sebepoznáváním, hledáním příčin, proč lyrický mluvčí dospěl k současnému stavu. Nemožnost zůstat ve svém snu, pády do nezbytné reality, obrazy hnusu a místy až spokojeného bytování v něm (vždyť realita je hnusná) nutí mluvčího přestat se reálnému světu vzpírat a přijímat svět v jeho nelítostnosti. Lyrický subjekt ale nerezignuje, dál hledá situace, činnosti, které umožní takovýto svět přežít – inspiruje se začasť v minulosti, najednou vnímá určité stereotypy jako smysluplný postoj, jak mít něco jistého, s. 30: *Seje trávu / na své pole. / Metá paží / zády k pravdě. // Sype travní semeno / do zbytečných brázd. // Večer hodně smrká. / Každou noc vidí tátu / dřít na stejném poli. / Celý den celý život. Snad nekrásnější je báseň bez názvu začínající veršem Holka po obrně..., s. 26. Statečnost a zároveň rozhodnost, s jakou si poraněný prosadí své rozhodnutí, je odzbrojující, zároveň se ještě od přijaté pravdy snaží ochránit okolí, byť cizích pozorovatelů: *Holka po obrně vypadá líp / na německém mostě**

přes Labe. / Sem tam odkaz na historickou reminiscenci vysloví vše, přitom jsou tyto odkazy nenásilnou součástí sdělení, které díky tomu nabývá až děsivé výstižnosti. Ještě cítíme dozvuky Paternoster (báseň Terapie, Kladení min), ale zdá se, že lyrický mluvčí už ví. Verše přijaly i vertikální formu a přestaly být mnohmluvné; zestručnily se, jsou úsporné a přitom přiléhavě přesné ve sdělení. To přetrvává i v následující části Neurotica.

To jsou zralé verše, lyrický mluvčí se jakoby zpevnil a umí se postavit ke skutečnosti bez zakolísání, neboť poznal, co je skutečný svět. Objevil v bolesti hodnotu a najednou vidí ty, kteří toto poznání přijali už dávno, ty, kteří znají hodnotu sebeobětování, s. 39: *Měla milence / v tak pozdním věku. // Když naráz umřel / její oči zčervenaly. // Zas bude muset poslouchat / jak už deset let umírá manžel.* Nebo s. 50: (...) *Dá se to dá se / – mumlají její rty / pod pleskáním. / Do Kirovohradu / pošle co dostane. / Vyspí se přes poledne. / Večer nanovo.* Toto vidění najednou pomáhá lyrickému hlasu odklonit pozornost od vlastního nitra a přijmout svou existenci jako obecný ženský úděl. Aby bylo možné podstatné věci udržet, musí nastoupit ženské sebeobětování, které ale není ztrátou, nýbrž ziskem něčeho, co přesahuje lidskou existenci. Tady se víc myslí na druhé. Ruku v ruce lyrický subjekt zaujímá už vyhraněný postoj k těm, kteří toto nedokázali, s. 51: (...) *Stejně to udělal otec. Když odešel / moje geny (co tak těžko spojovali) / rozhodil na dvě kupky.* Ženský úděl má ale i další rozměr: tím, že mluvčí chápe realitu světa v jeho neodvratnosti, ví, že není v jeho silách na ní něco měnit, umí se velmi dobře postavit k hrůzám, které z reality vyplývají. Nerozmělnuje svou životní sílu ve zbytečné snaze se světem hnout, ale cílí na to, jak ho v jeho syrovosti přijmout. Jak ustát jeho nejděsivější projevy, jak se nenechat zase srazit k zemi (jako v první části sbírky), s. 42: *Srazil postavu / pod smrkovým lesem / vše z vnitřku / leželo na asfaltu / (...) donesli do pokoje / matce / stála i ona / bezhlavě ztvrdle / za zvuku hodin / napjatá ztvrdlá / poslali pro doktora / ale k čemu / řekla a stála / dva dny ještě / v pokoji s hodinami / kde prastrýc / vyl (...).*

Zároveň je tu vědomí, že bez pádu by tohoto poznání nebylo. Poranění tedy lyrický subjekt narovnává a umožní mu vyrůst a dospět. Básně mají nečekaná vyústění, nesena

motivem náhlého překvapení, často vyvolaná zaměřením na detail. Nastupuje závažnost činu a jeho přirozená samozřejmost. Nejsilnější oddíl celé sbírky.

V posledním oddílu *Ti bezvlasí* je ztráta neskrývanou skutečností, velmi zřetelnou. Verše opět nabývají horizontální formy jako v *Paternoster*. Oproti *Paternoster* tu je ale podstatný rozdíl: tyto ztráty jsou volbou, nikoli náhlou ranou, a přinášejí úlevu. Motivicky je oddíl nesen smrtí a celkovým bilančním přístupem k životu. V básních se často přehrává celý život a lyrický mluvčí zkoumá smrti kolem sebe, včetně zvířecích, a hledá něco, co by mu vystavělo smysl existence až k té smrti. Budoucnost plyne ke smrti nevyhnutelně, ale čím tu cestu – ještě než k smrti dojde – poznamenat? Tápe v krajině, rozhlíží se po stopách z minulosti a hledá něco, co se osvědčilo, ale zřejmě upadlo v zapomenutí: *Větry tu chytají – tři do sebe zapletené lípy – pokojné – / jako kosti Němců – zakopané pod nimi – protože kdo by je / v pětačtyřicátém někam tahal. // Vysadil je Valentin Kusyn – budou tu pořád – my dávno ne.* (s. 63) Odkrývá pózu single třicátnic, které usvědčuje z pokrytectví (jak rády by přijaly podstatu ženství – mateřství, ale nedokážou si to přiznat), stejně tak se odklání od těch, kteří rezignují na svou výlučně zvolenou cestu (báseň *I ty*); to raději zaměří lyrický mluvčí svou pozornost na rozdivočelou radost opilé Saši, ač ani ta není východiskem, ale je alespoň opravdovým čistým projevem radosti až do „zcepenění“.

Na první pohled násilně je do oddílu zařazená báseň začínající *Nechala jsem žaluzie dole*, která je ještě jakoby dozvukem rozchodu z *Paternoster*. Teprve posléze vystupuje výrazněji změna v dikci postoje mluvčího: přijal svou pozici „stromu bez letokruhů“, což vyvolává úděs a obdiv současně: *Nechala jsem žaluzie dole – na znamení pomlky – na střechách/domů – zůstal ležet – cizí déšť – bez ustání jej přežvykoval vítr – / když se o tvůj bok – otřely její vlasy – bylo rozhodnuto. (...) zůstanu stromem bez letokruhů – neboť o sobotách vyžadují důsledný / úklid – a rozmetání kaluží po dešti.* (s. 64) Jenže přes to všechno vychází lyrický mluvčí ze zápasu silnější než byl na začátku sbírky – žena-matka má totiž neskutečnou sílu ustát těžkou realitu, mateřství se tu stává vidoucím, téměř magickým prostorem, který

dává životu smysl, byť je nepřenositelný (viz single ženy). V tomto kontextu jsou pak další bolesti marginální: (...) *konečně vrzne branka –/máma se vrací – máma je doma – máma.* (s. 68)
Andrea Chrobáková-Lněničková

Irena Šťastná: *Žvýkání jader.* Srdeční výdej, Brno 2015.

NĚCO SE POKAZILO

Sára Vybíralová (*1986) knižně debutuje souborem desíti povídek s názvem *Spoušť*. A rovnou v té úvodní, vsutku delikátní třístránkové epizodce „Něco se pokazilo“, nabízí čtenáři „trochu vzrušený a trochu sladkobolně rozhořčený“ (s. 11) zážitek. Hlavní postava pendluje mezi nadšením, vyhořením, nutkavě vtíravými myšlenkami a touhou zažít něco, co bude přesahovat hranice všedních dní: „... v těchhle šatech a v tomhle navoněném těle, které celý den nic nedělalo, jsem přímo učiněná k tomu, aby mi někdo nafackoval nebo mě znásilnil...“ (s. 11) Vyprávění v této povídce má spád, daný mimo jiné tím, že je doslova vychrleno v jediné předlouhé výpovědi. Dospěje až ke vzkypění, po němž nepřichází už žádný ukazatel, který by nás na první zamyšlení navigoval jinam než k protivně nezavršenému konci. Takto schematicky bychom mohli popsat kompoziční gros všech povídek souboru. Ovšem s dovětkem, že čím je povídka rozsáhlejší, tím více se rozměňuje její výstavba a ztrácí gradační napětí, což je podle mého názoru na škodu.

Po přečtení celé knihy lze nabýt dojmu, i s ohledem na rozsah jednotlivých textů, že první a zároveň nejkratší povídka zastává úlohu prologu. Naznačuje ráz vyprávění, oproti následujícím rozvolněným povídkám až neadekvátně zhuštěný. O to více ale v „paratextové“ povídce vyniká autorčin procesuální řez, potřeba příběh razantně zatnout v rádobu libovolné fázi jeho trvání, či přesněji řečeno v momentě, kdy se tomu čtenářské očekávání zpěčuje nejsilněji. Jako když „pak najednou přijde cosi nečekaně a všechno skončí o chvíli dřív, než má“ (s. 114). Způsob nelitostného skoncování s příběhem je variován až do omrzení, k němuž není daleko, ani když je takto ve své zdlouhavosti utnuta většina rozsáhlejších povídek. Jednou opouštíme postavu ve chvíli, kdy kope do opilce („Beze snů“), jindy když dobíhá

autobus („Plech“), při výbuchu („Velký třesk“) nebo v nemohoucnosti během uragánu („Spoušť“). Nenechme se však pomýlit, vyznění povídek je spíše než efektivním ztvárněním koncovek utvořeno tím, co je předstihuje.

Vybíralové *Spoušť* není jen katarzním prázdňem, které nastane po katastrofě, zahrnuje také spouštěč. S vehemencí zobrazuje jednak stav toho, co je zničeno či kdo je zničen, jednak, a poměrně okázale, i zařízení, jímž se něco spouští. Jako nosný prvek působí kontrast zaběhnutého života a čehosi, co jej překoná, co postavy fetišisticky potřebují, nebo si to alespoň myslí, a co je přitom ničící. Uvědomí-li si postava, že „běží a neví, před čím utíká“ (s. 45), nemusí to být chápáno tragicky, pokud situaci vnímáme zároveň jako akt osvobození.

Autorka nepředkládá mikropříběhy o schopnosti usebrat se, ale výlety do doby finálního odpočítávání před zlomem, který zůstává pouze na rovině tušení. Téma se naplňuje desetkrát jinak (mladá kuchařka v menze, workoholický manažer, autistický historik, důchodkyně-vdova, nevěrná žena atd.), a přece pokaždé jaksí neměnným způsobem.

Snad čtenáři zakusí potěchu dřív, než bude pozdě...

Adéla Hazuchová

Sára Vybíralová: *Spoušť*. Host, Brno 2015.

MARTINEK MONOGRAFISTA I INTERPRET

Po celé řadě knih mapujících regionální literaturu a její problematiku teoreticky (jmenujme za všechny alespoň *Region, regionalismus a regionální literatura*, Opava, 2007) se Libor Martinek ve své odborné práci v poslední době zaměřil trochu jiným směrem. Po teoretickém ovládnutí tématu se dnes spíše pokouší pojmenovávat, jak se všechny koncepty s regionální literaturou související projevují v psaní konkrétních autorů. Jednou z posledních prací tohoto typu je i monografie věnující se životu a dílu autora spojeného s česko-polským pomezím těšínským, Władysława Sikory. Kniha nese prostý název *Władysław Sikora (monografie)* a vyšla v nakladatelství Literature & Science v Opavě v loňském roce. Jde o první díl edice Spisovatelé Těšínska.

Mohlo by se zdát, že jde o téma okrajové, které nemá schopnost rezonovat v širším národním okruhu, ovšem já se domnívám, že tomu tak není. Martinek v ní totiž zúročil svou odbornou erudovanost i zkušenost a navíc přidal něco, absence čehož byla jeho pracím často vytýkána: totiž kromě založení práce na znalosti osobnosti a dobového kontextu a důkladné heuristické práci přidal i pokusy interpretační. V monografii tedy nejde jen o to registrovat určitou sumu básnických knih a jejich vazeb na realitu, ale jde o pokus doptat se, jak životní běh a ukostření v okolí Českého Těšína a obecně polsko-českého pomezí ovlivňuje strukturu a charakter Sikorovy tvorby.

Výsledkem je práce, která je atraktivní i čtenářsky: na jednom lidském osudu se před námi otevírají celé dějiny jednoho regionu, navíc sledované skrze osud člověka, kterému věci veřejné nebyly lhostejné a který pro své názory musel několikrát měnit profesi, a přece zůstal na svém. Sikorova básnická tvorba je ale přitažlivá i odborně, a to hned z několika důvodů, o kterých Martinek ví a umí je pojmenovat. Sleduje například pozorně sbírku, jejíž půdorys bychom jen obtížně hledali v rámci soudobé poezie, totiž sbírku *Brnoňkovi a kamarádům* (1997), složenou výhradně z básní dedikovaných přátelům. To, co by v českém kontextu mohlo být vnímáno jako příležitostná poezie, Martinek správně interpretuje jako pokus vypořádat se s minulostí ne skrze velké jevy kulturně-historické, ale skrze konkrétní obrazy asociující životní pouť přátel. Příkladně to demonstruje na jedné, podle mého, z nejsilnějších básní celého Sikorova díla, *Rozstřílený Ježíš Kristus*, kde dobře sleduje a popisuje, jak dějiny po roce 1968 mnohdy postavily člověka do situace, ve které najednou Kristova zpráva a zvěst, ale též silný básnický obraz této zvěsti působí jaksi intimněji a naléhavěji, kdy jsme zkrátka málem přinuceni být Kristovu utrpení daleko blíže: „(báseň) pojednává o plechovém obrazu Krista, jehož nejprve kamenovali, pak do něj stříleli ze samopalů. Báseň v závěrečné pointě vyznívá jako podobenství: ‚Ježíši Kriste sražený do příkopu / slituj se nad námi / Už tě lépe chápeme ‘“ (s. 50) Tady je třeba učinit ještě jednu důležitou poznámku, v citaci jsem vynechal (kvůli prostoru) polskou část citace básně. Ovšem Martinek v tomto smyslu v celé monografii pracuje velmi korektně, totiž při dokladech svých tezí cituje nejen české

(vlastní) překlady, ale též polský originál, čímž si na sebe plete velmi čestný bič, každý čtenář může okamžitě konfrontovat nejen to, jak se interpret vypořádává s vyzněním básně, ale také to, jak se jí zmocňuje její překladatel. Ostatně zrovna zvolená ukázka nabízí otázku, nakolik polské „zlituj się“ má být překládáno jako slituj se, nebo, blíž tradici překládání biblického, smiluj se. Ostatně trochu zaráží fakt, proč se v rámci textu cituje překlad daleko doslovnější, kdežto v příloze, kde je otištěno několik básní, se pak nachází překlad daleko básnivější a řekl bych i přesnější, kde už se právě objevuje ono „smiluj se“. V každém případě je to ukázka velké odborné i umělecké odvahy, protože jsme bohužel často svědky toho, jak se při odborných monografiích orientovaných na cizojazyčné texty často setkáváme pouze s překlady a vývody tak nemáme možnost srovnat s původním zněním.

Martinkův text ale nespolehá jen na vlastní interpretační dovednosti a znalost biografie i dobového kontextu, ke kladům práce patří i to, že při analýzách Sikorových knih vychází i z kritického přijetí, které často cituje a zároveň jej hodnotí a vymezuje se vůči němu. Práce se pochopitelně nevěnuje jen básnickému dílu Sikorovu, i když to dominuje, ale sleduje i autorovy snahy prozaické a překladatelské, roste tak před námi ucelená osobnost autora, který nebývá příliš často připomínán, ale jehož dílo nabízí celou řadu cenných podnětů, které rezonují i v diskuzích o podobě současného umění. Sikora například už v 80. letech otevírá témata osobní účasti na „velkých“ dějinách a kritiku dobových společenských jevů, takže i zastánci tzv. angažované poezie by se možná divili, co vše se rozehrávalo v poněkud zapomínaném koutě této země. Martinkovou zásluhou je, že skrze monografii soustředěnou na život a dílo jednoho autora otevírá i obecnější otázku, totiž: co všechno je, nebo není součástí národní literatury a kde se nachází klíč, či mustr, skrze který jsem schopni takovou linii vést. I tato monografie, trůfám si tvrdit, dokazuje, že pražské prostředí nemusí být nutně jediným středobodem, ze kterého lze vyprávět dějiny české kultury druhé poloviny 20. století i příběh umění dneška.

Jakub Chrobák

Libor Martinek: *Władysław Sikora*. *Literature & Sciences*, Opava 2015.

